

fietsen Haro Hielkema

Pottenbakkers in de Leidse regio hebben van oudsher een goede naam.

Keramik langs de Oude Rijn

Waar klei is, zegt een oude wijsheid, zijn ook pottenbakkers. Voor de omgeving van Leiderdorp en Leiden gaat dat zeker op. Al in de late Middeleeuwen werd op de oevers van de Oude Rijn gewerkt met klei en vervaardigden lokale bedrijfjes aardewerkproducten voor de bouw en de bloementeel. Schoorstenen, dakpannen, bakstenen, bloempotten – het werd hier allemaal in ovens bereid.

Omstreeks 1900 gingen steeds meer pottenbakkers, ook in de Rijnstreek, over op het maken van het fijnere sieraardewerk. Overal langs de rivier werd gekneet en gedraaid, gevuld en geglaazuurd. Schoorstenen rookten voor het bakken van kommen, schalen en vazen, van gebruiksartikelen en sierproducten. De pottenbakkers werden kunstenaars die hun voorwerpen na veel experimenteren met glazuur, stoffen en verwarming verbeterden en verfijnden. Sommigen zetten zelfs de toon in de sector, zoals Willem Brouwer, die in 1901 een pottenbakkerij vestigde naast de oude Leiderdorpse brug over de Oude Rijn.

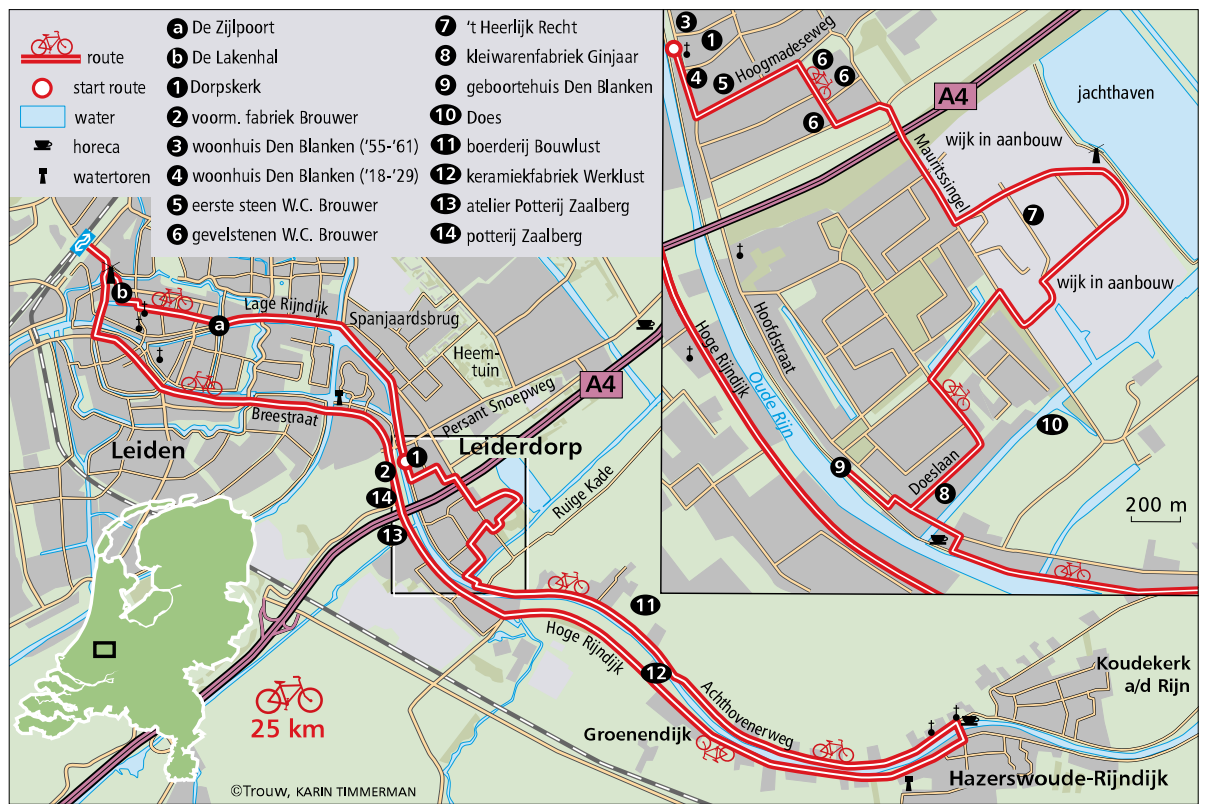
Een volgende generatie pottenbakkers bouwde de faam van de keramiek in deze regio uit. Ook Gerrit den Blanken, Herman en later zoon Meindert Zaalberg, en Willem Sibbes leverden hogeschoolwerk af. Dat valt niet alleen af te leiden uit de commentaren die hun producten destijds bij kenners losmaakten. Die waren zonder meer lovend. Zaalberg en Den Blanken trokken ook aandacht op wereldtentoonstellingen.

En Den Blanken vinden we zelfs terug in het Brits Museum in Londen.

Wie tegenwoordig de namen van deze keramisten intikt op Google of ziet wat er nu op beurzen voor hun werk wordt gevraagd of geboden, zal zich verbazen over de grote aandacht die er nog steeds voor hun werk bestaat en over de pittige prijskaartjes. Bezoek ook het respectabele museum De Lakenhal in Leiden en bewonder wat daar aan keramiek uit de Rijnstreek is uitgesteld.

Het is alleen jammer dat er zo veel aardewerkfabrieken en karakteristieke schoorstenen zijn verdwenen. Leiderdorp is in een halve eeuw uitgegroeid van een lintdorpje langs de Rijn tot een gemeente met ruim 26.000 inwoners. Vooral steenbakkerijen en andere producenten van kleiwaren moesten wijken voor nieuwbouw. Een enkele pijp piekt nu nog langs de Rijn boven het geboomte uit, soms broos en zieltogend, soms een fier aandenken aan een rijke historie. Ook van de steenputten langs de Achthovenerweg is weinig meer over.

Denk overigens niet dat aardewerk in deze regio verleden tijd is. Een overzichtstentoonstelling van het werk van Gerrit den Blanken trok enkele jaren geleden in De Lakenhal veel belangstelling, ook van publiek dat nog nooit van hem had gehoord. Ook voor werk van Herman Zaalberg stonden fans in de rij. Kleinzoon Herman zet de familietraditie voort in het atelier annex de expositieruimte in Zoeterwoude-Rijndijk. Hij is in de regio de enige overgebleven produ-

cent van sieraardewerk. De fabriekspijp van Potterij Zaalberg trekt nog steeds aandacht aan de Rijn.

Brouwer's Aardewerkfabriek is niet meer in bedrijf, maar naast de voordeur van Leiderdorpse huizen zijn nog steeds gevelstenen van deze pottenbakker te vinden. Het geboortehuis van Den Blanken aan het Jaagpad is verdwenen; andere panden waar hij later woonde en werkte, vin-

den we nog wel terug. En in de Doeslaan, heel lang een centrum van werkplaatsen en fabriekjes in aardewerk, produceert de kleiwarenfabriek van de firma Ginjaar (sinds 1920) als enige bedrijf in Nederland nog steeds schoorsteenpotten en ornamenten voor restauratiepanden.

Leiderdorp houdt het keramische verleden in ere door niet alleen zijn pottenbakkers maar ook aannemer Van Osnabrugge, die veel ovens bouwde, te vernoemen in de straten van de nieuwe woonwijk 't Heerlijk Recht. Van 25 oktober t/m 2 november worden ze in de schijnwerpers gezet in de Week van de keramiek. Werk van Den Blanken wordt tentoongesteld in de Dorpskerk, de fabriek van Ginjaar is te bezichtigen en je kunt fietsen door een bijzondere bladzij uit de geschiedenis. In de Heemtuin wordt plaats ingeruimd voor kunstwerken van Nederlandse keramisten.

Week van de keramiek

Waarom doen?

De tand des tijds knaagt, maar er zijn nog genoege tastbare herinneringen aan de 'potterij' die in de vorige eeuw langs de Oude Rijn tot bloei kwam. Leiderdorp organiseert van 25 oktober t/m 2 november een Week van de keramiek, samen met Leiden, Oegstgeest en Katwijk.

Route

De fietstocht door Leiderdorp is maar een paar kilometer lang en kan ook gewandeld kunnen. Begin dan bij de Dorpskerk en loop een eindje het Groen Hart in. Je kunt ook starten bij station Leiden CS en eerst museum De Lakenhal (keramiektentoonstelling) bezoeken. Fiets daarna door Leiden naar Leiderdorp, via de lage zijde van de Oude Rijn naar Koudekerk en via de hoge zijde (Zoeterwoude-Rijndijk) terug naar Leiden.

Routebeschrijving

De routebeschrijving is verkrijgbaar in De Lakenhal en gemeentehuis Leiderdorp en te downloaden van de websites van Kunstgebouw en gemeente Leiderdorp (zie onder).

Exposities

Dorpskerk, Hoofdstraat 19, Leiderdorp: keramiek van Gerrit den Blanken. 25-29 okt. Di 28 okt: lezing over keramiek, 19.30 u. Kleiwarenfabriek Gebr. Ginjaar, Doeslaan 32-38, Leiderdorp: historische bakstenen en kunstardewerk 1890-1940, za 1/11 (12-22 uur) en zo 2/11 (12-17 u). Rondleidingen elk uur. Heemtuin, Persant Snoepweg, Leiderdorp: hedendaagse keramiek vanaf ma 3/11, ma-vr 8-17 u tot okt 2009, na april ook in het weekeinde (15-17 u). Museum De Lakenhal, Oude Singel 28, Leiden: sieraardewerk van Tegel- en Faiencefabriek Amphora uit Oegstgeest, t/m 4 jan 2009, di t/m vr 10-17 u, za/zo/feestdagen 12-17 u. Potterij Zaalberg, Hoge Rijndijk 12, Zoeterwoude-Rijndijk. Bezoek na afspraak: tel. 071-5411409.

Bekroond morkakopje

Pottenbakker Gerrit den Blanken werkte onder meer voor Metz & Co, ontving koningin Wilhelmina in zijn atelier evenals een Chinese delegatie, en exposeerde in galeries en musea. In 1936 vervaardigde hij een bijzonder dun morkakopje. Hij liet witbakkende gietklei in een mal lopen, letterlijk in een handomdraai, zodat een zeer dun kleihuidje ontstond. De mal werd ondersteboven gezet totdat het kopje, dat een tikje kromp, droog genoeg was en losliet. Een jaar later oververde Den Blanken met dit object een gouden medaille op de Wereldtentoonstelling in Parijs.

Bron: 'Virtuoze eenvoud: Gerrit den Blanken, pottenbakker uit Leiderdorp'

Verspil de kracht van de zon niet

Zonnepaneel
Zonlicht gaat door twee lagen silicium in het zonnepaneel. Door het spanningsverschil dat optreedt, wordt stroom opgewekt.

Solar power
Een voorbeeld van optimaal gebruik maken van zonnekracht is Nuna4. Deze auto op zonne-energie heeft al vier keer de World Solar Challenge in Australië gewonnen.

Prestaties Nuna4
Topsnelheid: 142 km/u
Dagafstand: 762 km
Gemiddelde: 90 km/u

Net
Stekker zet de stroom door naar het elektriciteitsnet in huis.

Verbruik
Als u meer opwekt dan u verbruikt, wordt elektriciteit teruggeleverd aan het net. De energieleverancier biedt hiervoor een vergoeding.

Omvormer
Zet 12 volt om in 230 volt wisselstroom voor thuisgebruik.

15%
Met vier 151 Watt panelen wekt u ongeveer 15% op van een gemiddeld jaarlijks elektriciteitsverbruik (3.500 kWh).

Altijd NUON